

Education at a Glance 2007: OECD Indicators

Summary in Hungarian

Az oktatás vázlatos áttekintése – 2007: OECD-mutatók

Összefoglalás magyarul

- *Az oktatás vázlatos áttekintése* c. kiadvány az OECD és a partnerországok oktatási rendszereivel kapcsolatos adatok éves rövid összefoglalója. Az alábbi kulcsfontosságú területekre koncentrál: az oktatásban való részvétel és eredmények, az oktatásra fordított kiadások, az élethosszig tartó tanulás, valamint a tanintézményi feltételek.
- A 2007. évi kiadás külön vizsgálja a felsőoktatást, és arra a megállapításra jut, hogy a felsőoktatás gyors bővülése ellenére nincs jele a felsőoktatásban szerzett diplomák értékvesztésének.
- Most az első alkalommal *Az oktatás vázlatos áttekintése* c. kiadvány megvizsgálja az oktatás hatékonyságának kérdését is, és rámutat arra, milyen erőfeszítésekre lesz szükség abban az esetben, ha az oktatásnak a más szakmákban már bevezetett értékteremtést célzó reformokhoz kell illeszkednie.

Az oktatás vázlatos áttekintése c. kiadvány az OECD éves oktatási adat-összefoglalója és elemzése, mely gazdag, összehasonlítható, naprakész mutatók széles skáláját sorakoztatja fel az OECD 30 tagországának és számos partnergazdaságának oktatási rendszereire vonatkozóan. Az áttekintésben tárgyalt fő területek:

- az oktatásban való részvétel és eredmények,
- az oktatásra fordított állami és magánkiadások,
- az élethosszig tartó tanulás állapota,
- feltételrendszerek a diákok és a tanárok számára.

A 2007-es kiadás megvizsgálja a felsőoktatás bővülésének a munkaerőpiacokra gyakorolt hatását. Az elmúlt évtizedekben jelentős mértékben nőtt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma az OECD-országokban, de vajon a jól képzett dolgozók bővülő kínálata együtt járt-e a jól fizető munkahelyek megteremtésével? Vagy egy szép napon minden egyetemi diplomával rendelkező minimálbérért fog dolgozni? Az OECD-országok tekintetében összehasonlítható legfrissebb adatok és mutatószámok alapján *Az oktatás vázlatos áttekintése* című, 2007. évi kiadvány arra a megállapításra jut, hogy a felsőfokú oktatás bővülése pozitív hatást gyakorolt az egyénekre és a nemzetgazdaságokra, továbbá, hogy eddig nem mutatkozik a diplomák értékének „inflálódása”.

Most első alkalommal *Az oktatás vázlatos áttekintése* c. kiadvány az oktatás hatékonyságának kérdését is vizsgálja (B7 mutatószám). Bár ez a mutatószám még csak próbajellegű, azt azért feltárja, hogy milyen mértékű erőfeszítés szükséges ahhoz, hogy az oktatás újra feltalálja magát a más szakmákban már látott módon, annak érdekében, hogy jobb ár-érték arányt biztosítson egy olyan időszakban, melyben egyre nőnek az állami költségvetési megszorítások.

Jelen kiadás legfontosabb megállapításai:

Az OECD térségben szembetűnő mértékben növekedett a középfokú végzettséggel rendelkezők száma

A 29 OECD-országból 22-ben, a partnergazdaságok közül pedig Észtországban, Izraelben, az Orosz Föderációban és Szlovéniában a felnőtt lakosság legalább 60%-a rendelkezik legalább felső középfokú végzettséggel, és 26% rendelkezik felsőfokú végzettséggel. A megállapítások arra is rámutatnak, hogy:

– Az OECD tagországaiban a felső középfokú végzettséget megszerzett 25–34 évesek aránya átlagosan 13 százalékponttal magasabb, mint a felső középfokú végzettséggel rendelkező 45–54 éves korcsoporté.

– Az összes OECD-országban a fiatal felnőttek (25–34 év) több mint háromszor akkora valószínűséggel rendelkeznek természettudományi

[A1.1a. táblázat: Iskolai végzettség: felnőtt népesség \(2005\)](#)

The table displays the percentage of the adult population (aged 25 and over) with different levels of educational attainment in 2005. The categories are: Below primary, Primary, Lower secondary, Upper secondary, and Tertiary. The data is presented for 29 OECD countries and an average. The table shows that in most countries, the majority of the adult population has at least a primary or lower secondary education, with tertiary education levels generally below 20%.

diplomával, mint az idősebb felnőttek (55–64 év). Ez az arány azonban kettő alá csökken a műszaki tudományok tekintetében. Dániában, Németországban, Magyarországon és Norvégiában hamarosan több mérnök lép ki a munkaerőpiacra, mint amennyi az elmúlt években belépett.

– A fiatalabbak a társadalomtudományok, az üzleti ismeretek és jogtudományok felé hajlanak. A felnőtt népesség csaknem egyharmada folytatott ilyen tanulmányokat, a fiatal felnőttek pedig csaknem 3,5-szer annyi egy főre jutó diplomát mondhatnak magukénak ezeken a területeken, mint az idősebb felnőttek.

– Az OECD-országokban a pedagógiát tanuló fiatalabb és idősebb korcsoportok aránya csaknem 1:1. Dániában, Németországban, Hollandiában, Svédországban és az Egyesült Királyságban ez az arány nem éri el az 1-et, ami a pedagógusi utánpótlás potenciális problémáját vetíti elő az idősebb generáció elkövetkező években történő nyugdíjba vonulását követően.

Több fiatal szerez felső középfokú végzettséget, a nemek közötti egyensúly pedig eltolódik

Az összehasonlítható adatokkal rendelkező OECD-országokban a felső középfokú végzettséget szerzők aránya 1995 óta átlagosan 7%-kal emelkedett. A 24 OECD-ország közül 21-ben a felső középfokú végzettséggel rendelkezők aránya meghaladja a 70%-ot, míg Finnországban, Németországban, Görögországban, Írországban, Japánban, Koreában és Norvégiában eléri, illetve meghaladja a 90%-ot. Eközben egyre szűkül a Mexikó és Törökország, valamint a többi OECD-ország közötti rés a felső középfokú végzettséggel rendelkezők arányának tekintetében.

– A nők manapság nagyobb valószínűséggel szereznek felső középfokú végzettséget, mint a férfiak, vagyis a történelmi minta megfordulását látjuk. A felső középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya csak Koreában, Svájcban és Törökországban kisebb a férfiakénál; a partnergazdaságok közül pedig egyedül csak Szlovéniában egyezik meg a férfiak arányával.

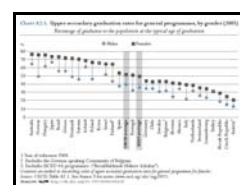
– Míg számos országban a férfiak nagyobb valószínűséggel folytatnak tanulmányokat szaktanfolyamokon, a vizsgált országok csaknem felében vagy nincs különbség a nők és férfiak arányában, vagy a nők magasabb számban folytatnak ilyen tanulmányokat.

Növekszik a felsőfokú végzettséget szerzők száma is

Az összehasonlítható adatokkal rendelkező 24 OECD-országban a megfelelő korcsoportba tartozó diákok átlagosan 36%-a szerzett hagyományos egyetemi diplomát. Ausztriában, Finnországban, Olaszországban, Portugáliában, a Szlovák Köztársaságban és Svájcban az elmúlt 10 év során megduplázódott a felsőfokú végzettséget szerzők aránya. Jelentős eltérések találhatók azonban az egyes országok között az egyetemi diplomát vagy felsőfokú szaktanfolyamon oklevelet sikerrel megszerző diákok arányában. A mutatószámokból a következők derülnek ki:

– A hagyományos egyetemi diplomát szerzők aránya a megfelelő kor-

[A2.3. grafikon: Általános képzési programokon felső középfokú végzettséget szerzetek, nemek szerinti megoszlásban \(2005\)](#)

[A3.1. grafikon: „A” típusú felsőfokú végzettséggel rendelkezők \(1995, 2000, 2005\)](#)

csoportban megközelítőleg 20% vagy annál kevesebb Ausztriában, Németországban és Törökországban, míg 40%-nál magasabb Ausztráliában, Dániában, Finnországban, Izlandon, Olaszországban, Hollandiában, Új-Zélandon, Norvégiában és Lengyelországban.

– A rövidebb időtartamú szaktanfolyamokon végzettek aránya 9%, a magasabb kutatói fokozatok megszerzésére irányuló programokon végzettek aránya pedig 1,3%.

– Abban a 19 OECD-országban, melyekre vonatkozóan rendelkezésre állnak ilyen adatok, a felsőoktatásba beiratkozott diákok átlagosan 30%-a nem fejezi be tanulmányait.

Jelentős eltérések találhatók a felsőoktatásban továbbtanulni szándékozó fiatalok arányaiban

Az OECD-országokban a 15 évesek mintegy 57%-a szándékozik egyetemi tanulmányokat folytatni, ám ez az arány igen nagy eltéréseket mutat: Koreában a tanulók 95%-a, míg Németországban a tanulók mindössze 21%-a szándékozik egyetemre menni. A mutatószámok azt jelzik, hogy az egyes országokban a diákok továbbtanulási szándéka az egyéni teljesítményszintek, a nemek, a társadalmi-gazdasági háttér és a bevándorlói státusz függvényében mutat eltéréseket.

– Az OECD 2003-as Nemzetközi Tanulói Teljesítménymérés Programjának (PISA) keretében összegyűjtött adatok azt mutatják, hogy a 15 évesek felsőfokú végzettség megszerzésére irányuló szándéka szoros összefüggést mutat a matematikában és olvasásban elért teljesítményükkel.

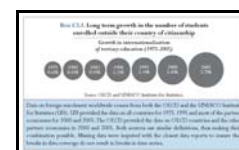
– Tekintet nélkül relatív elméleti képességeikre, a rosszabb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező 15 évesek kisebb valószínűséggel szándékoznak felsőfokú végzettséget szerezni, mint a jobb társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkezők.

– Az országok többségében a bevándorlói háttérű 15 éves diákok nagyobb valószínűséggel szándékoznak felsőfokú végzettséget szerezni, mint őslakos társaik. Ezen diákok relatív szándékai még magasabbak a hasonló képességekkel és társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező őslakos diákokéhoz viszonyítva.

Az iskolák és a társadalmak számára komoly kihívást jelent a bevándorlók integrálása

A nemzetközi bevándorlás az OECD-országok többségében kulcsfontosságú kérdéssé lépett elő, mely heves vitákat váltott ki azzal kapcsolatban, hogyan lehet a bevándorlókat sikeresen integrálni a társadalmakba és a munkaerőpiacokba. A PISA felmérés a bevándorló családokból származó 15 éves diákok tanulmányi eredményeinek felmérésével fontos új perspektívát nyit a vitában. Már most nyilvánvaló, hogy komoly kihívások várnak az oktatási rendszerekre, különösképpen Európában. A mutatószámok szerint:

C3.1. mező: Hosszú távú növekedés a külföldön tanuló diákok számában

– A jelentős bevándorlói populációval rendelkező 14 OECD-ország között az első generációs diákok átlagosan 48 ponttal – mely több mint egy iskolaévnnyi fejlődésnek felel meg – maradtak le őslakos társaik mögött a PISA matematikai felmérésében. Még mindig igen jelentős a második generációs diákok teljesítménybeli lemaradása is: 40 pont. Kanadában, Luxemburgban, Svédországban és Svájcban, valamint a partnergazdaságok közül Hongkongban (Kína) a második generációs diákok jelentősen jobb teljesítményt nyújtanak az első generációs diákoknál: a teljesítmény-különbség Svájcban 31 ponttal, Svédországban pedig 58 ponttal csökkent.

– A bevándorló háttérrel rendelkező diákok teljesítménybeli lemaradása jelentős eltéréseket mutat az egyes országok között: míg az eltérés Ausztráliában, Kanadában és Új-Zélandon csak csekély mértékű, addig Belgiumban és Németországban a lemaradás még a második generációs gyerekek esetében is több mint 90 pont.

Kevés ország engedheti meg magának, hogy kizárólag az anyagi javakban és/vagy humán tőkében gazdag családokra bízsa a társadalom magasán képzett állampolgárokkal való ellátását

Jelentős eltérések találhatóak az egyes országok között abban a tekintetben, hogy milyen sikerrel teszik lehetővé a fizikai munkás szülői háttérrel rendelkező diákok részvételét a felsőoktatásban. A fejlett országokban a szakképzettséget nem igénylő munkakörök csökkenése azt jelzi, hogy az alacsony képzettségű munkások a növekvő társadalmi teherré válást kockáztatják, és egyre mélyülő egyenlőtlenségekkel szembesülhetnek. Az egyenlő feltételek biztosítása a jómódú és a kevésbé jómódú diákok számára nemcsak egyenlőség kérdése, hanem egyik módja a magas szakképzettséget igénylő munkakörök betöltésére alkalmas szakemberbázis bővítésének, és az általános munkaerőpiaci versenyképesség növelésének. A mutatószámok szerint:

– Számos országra jellemző, hogy a diákok sokkal nagyobb valószínűséggel tanulnak a felsőoktatásban, ha szüleik is rendelkeznek felsőfokú végzettséggel. Írország és Spanyolország biztosítja a legmértányosabb hozzáférést a felsőoktatáshoz, míg Ausztriában, Franciaországban, Németországban és Portugáliában a fizikai munkás szülői háttérrel rendelkező diákok körülbelül fele akkora valószínűséggel kerülnek be a felsőoktatásba, mint ahogy ez a népességben elfoglalt arányuk alapján elvárható lenne.

Minél több időt tölt valaki az oktatásban, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy munkát talál, és többet keres

Az OECD-országok gazdaságai egyre nagyobb mértékben támaszkodnak a jól képzett dolgozók stabil kínálatára, és ez a tendencia valószínűleg erősödni fog. Az OECD-országok népességének előrejedésével a magasabb iskolai végzettség és a foglalkoztatásban való hosszabb időtartamú részvétel segítségével csökkenthető a függőség mértéke, és enyhíthető az állami nyugdíjfinanszírozás okozta teher. A mutatószámok szerint:

A9.1. grafikon: Privát belső megtérülési ráta egy felsőfokú végzettséget szerzett egyén számára, ISCED 5/6 (2003)

– Az OECD-országok többségében a foglalkoztatási arány a magasabb iskolai végzettséggel egyenes arányban nő. Néhány kivételtől eltekintve a felsőfokú intézményekben végzettek foglalkoztatási aránya kifejezetten magasabb a felső középfokú végzettséggel rendelkezőknél.

– Az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők csoportjaiban nagyobb az eltérés a férfiak és a nők foglalkoztatási aránya között. A középfokú végzettséggel nem rendelkezőknél a férfiaknak 23%-kal nagyobb esélyük van a foglalkoztatottságra, mint a nőknek. A legmagasabb végzettségűeknél ez az arány 10 százalékpontra csökken.

– 25 OECD-országban, és a partnergazdaságok között Izraelben az egyetemi diplomával és a magasabb tudományos fokozattal rendelkezők jövedelme legalább 50%-kal volt magasabb azokénál, akiknek a legmagasabb iskolai végzettsége felső középfokú végzettségnél alacsonyabb.

Az OECD-országok együttes GDP-jük 6,2%-át fordítják az oktatási intézményekre, és egyre többet foglalkoznak oktatási rendszereik hatékonyságával

Az oktatás bővülése komoly pénzügyi befektetésekkel járt együtt. 1995 és 2004 között – az összes képzési szint vonatkozásában összevontan – az oktatási intézményekre fordított kiadások átlagosan 42%-kal nőttek az OECD-országokban. A mutatószámok azt jelzik, hogy az OECD-országokban a képzési eredmények 22%-kal növelhetőek a jelenlegi ráfordítási szintek fenntartása mellett. A megállapítások többek között az alábbiakra mutatnak rá:

– A felsőfokú intézményekben az alapoktatásra fordított kiadások (kutatás-fejlesztési tevékenységek és járulékosan kapcsolódó tevékenységek nélkül) diákonként átlagosan 7664 USD-t tesznek ki, mely a következőképpen oszlik meg: 4500 USD vagy annál kevesebb Görögországban, Olaszországban, Lengyelországban és Törökországban, míg 9000 USD-nál több Ausztráliában, Ausztriában, Dániában, Norvégiában, Svájcban és az Egyesült Államokban.

– Az OECD-országok átlagosan 81 485 USD-t fordítanak egy diákra az alap- és középfokú tanulmányok időtartama alatt az alábbi megoszlás szerint: 40 000 USD-nál kevesebbet Mexikóban, Lengyelországban, a Szlovák Köztársaságban és Törökországban, míg legalább 100 000 USD-t Ausztriában, Dániában, Izlandon, Luxemburgban, Norvégiában, Svájcban és az Egyesült Államokban.

– Az alacsonyabb egy főre jutó ráfordítás nem feltétlenül vezet alacsonyabb teljesítményhez. Például: Korea és Hollandia halmozott ráfordításai alacsonyabbak az OECD átlagánál, a 2003-as PISA felmérésben mégis a legjobb teljesítményt nyújtó országok között foglaltak helyet.

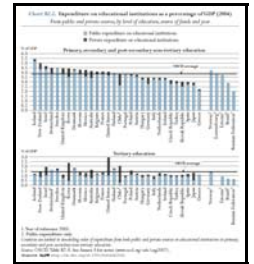
B2.1. grafikon: Oktatási intézményekre fordított kiadások a GDP százalékában, az összes képzési szintre vonatkoztatva (1995, 2004)

Egyre fontosabbá válnak a magán pénzügyi források az oktatás finanszírozásában...

Az OECD-országok átlagosan az összes állami kiadás 13,4%-át fordítják az oktatási intézményekre, ez azonban csak 10% vagy annál kevesebb Csehországban, Németországban, Görögországban, Olaszországban és Japánban, míg több mint 20% Mexikóban és Új-Zélandon. 2004-ben az oktatás összes szintjére fordított kiadások átlagosan 87%-a állami forrásból származott. Az összehasonlítható adatokkal rendelkező országokban – az összes képzési szint vonatkozásában összevonva – növekedett az állami finanszírozás 1995 és 2004 között. A magán pénzügyi forrásokból származó ráfordítások azonban a fenti országok csaknem háromnegyedében még ennél is nagyobb mértékben nőttek. A felsőfokú képzésre fordított kiadásoknak mintegy 24%-a, az általános iskolai előkészítő intézményekre fordított kiadásoknak pedig mintegy 20%-a származott magánforrásból.

B2.2. grafikon: Oktatási intézményekre fordított kiadások a GDP százalékában (2004)

A tandíjak nagy mértékű eltéréseket mutatnak az OECD-országokban

Az OECD-országok egynegyedében (a skandináv országokban, Csehországban, Írországban és Lengyelországban) nincs tandíj. Ezzel szemben az OECD-országok egynegyedében és a partnergazdaságokban az állami intézmények több mint 1500 USD tandíjat számítanak fel a belföldi tanulóknak.

– Azokban az OECD-országokban, ahol a diákoknak tandíjat kell fizetniük, és különösen nagy állami támogatásban részesülhetnek, nem mutatható ki az „A” típusú felsőoktatáshoz való hozzáférés alacsonyabb szintje az OECD-átlaghoz viszonyítva.

Az emberek élnek a tanulási lehetőségekkel mind életük korai szakaszában, mind később, és sokan közülük külföldön folytatják tanulmányukat

Bár az egyes országok között jelentős eltérések tapasztalhatóak a nem kötelező, munkához kapcsolódó továbbtanulásban és továbbképzésben való részvételi arányokban, négy OECD-országban – Dániában, Finnországban, Svédországban és az Egyesült Államokban – a 25–64 év közötti népesség több mint 35%-a vett részt ilyen típusú oktatásban, illetve képzésben az előző 12 hónap során.

– A magasabb iskolai végzettséggel rendelkező felnőttek nagyobb valószínűséggel vesznek részt nem kötelező, munkához kapcsolódó továbbtanulásban és továbbképzésben, mint az alacsonyabb iskolai végzettségű felnőttek.

– Az OECD-országok több mint felében a 3–4 éves gyermekek 70%-át beiratják óvodába, illetve iskola-előkészítőbe. A 19 európai OECD-országban ez az arány eléri a 75,9 %-ot.

– 2005-ben több mint 2,7 millió felsőfokú oktatásban tanuló diák tanult külföldön, mely az előző évihez képest 5%-os növekedést jelent az összes külföldi tanuló létszámában.

A képzési idő, a tanári fizetések, és a diák-tanár arányok nagymértékű eltéréseket mutatnak az egyes országok között

A nemzeti prioritásokat és preferenciákat az osztályteremben eltöltött órák, illetve évek számáról, valamint a tanult tárgyak fajtáiról szóló döntések tükrözik. A költségvetési megfontolások szintén segítenek az oktatás alakításában: a tanárok fizetése jelenti az iskolai oktatás biztosításának legnagyobb egyedi költségét, és, mint ilyen, kritikus tényező az oktatás minőségének fenntartásáért és a kiadások visszaszorításáért egyszerre küzdő politikai résztvevők számára. Míg az osztálylétszám az OECD-országok legtöbbszörében felkapott téma lett, vegyes eredmények születtek az osztálylétszám tanulói teljesítményre gyakorolt hatásáról. A fenti alapvető oktatáspolitikai kérdésekkel kapcsolatos megállapítások a következőkre mutatnak rá:

– Az OECD-országok között az olvasás, írás, irodalom, matematika és természettudományi tárgyak oktatása csaknem 50%-át teszi ki a kötelező képzési időnek a 9–11 éves korosztályban. Ausztráliában, és a partnergazdaságok közül Chilében és Izraelben a kötelező tanterv a képzési idő legfeljebb 13%-át szenteli az olvasás, írás és irodalom oktatására, míg Franciaországban, Mexikóban és Hollandiában a kötelező tanterv szerint a képzési idő legalább 30%-át ezen tárgyak oktatására fordítják.

– A legalább 15 év gyakorlattal rendelkező, alsó középfokú oktatásban tanító tanárok fizetése több, mint a kétszerese az egy főre jutó GDP-nek Koreában és Mexikóban; míg Izlandon, Norvégiában és a partnergazdaságok közül Izraelben a fizetések legfeljebb az egy főre jutó GDP 75%-át teszik ki. A fizetések erős szórást mutatnak: a magyarországi kevesebb, mint 16 000 USD-ral szemben Németországban, Koreában és Svájcban 51 000 USD, Luxemburgban pedig 88 000 USD a legalább 15 év gyakorlattal rendelkező, alsó középfokú oktatásban tanító tanárok fizetése.

– 2000 és 2005 között az átlagos osztálylétszámban nem voltak lényeges eltérések, ám az osztálylétszámokbeli különbségek az OECD-országok között csökkenni látszottak. A viszonylag nagy létszámú osztályokkal rendelkező országokban, így Japánban, Koreában és Törökországban csökkentek, a viszonylag kis osztálylétszámmal rendelkező országokban, mint például Izlandon, pedig nőttek az osztálylétszámok.

D3.2. grafikon: Tanári fizetések (minimum, 15 év gyakorlat után, és maximum) az alsó középfokú oktatásban (2005)

© OECD 2007

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható, ha megemlítsre kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű OECD kiadványok kivonatos fordításai.

Az OECD on-line könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre: www.oecd.org/bookshop/

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság Jogi és Fordítási Csoportjától: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

